

Ἡ μελέτη τοῦ Cohen κρατεῖ μιά ξεχωριστὴ σπουδαιότητα γιὰ τοὺς θιασώτες τῆς ποιητικῆς τέχνης καὶ τοὺς τιμητὲς τῶν μεγάλων ἔργων, ὅποια κι ἂν εἶναι ἢ φυλὴ τους, καὶ ὅποια ἢ τεχντροπία τους, κλασικὴ ἢ ρωμαντικὴ, ἑλληνικὴ ἢ ἐβραϊκὴ, βαρβαρικὴ ἢ κινεζικὴ. Μᾶς ἀνοίγει τὸ μηχανισμό τῆς τεχνικῆς τοῦ Δανούντσιου, καὶ μᾶς μπάζει μέσα στὸ ἐργαστήρι του, καὶ στὰ καθέκαστα τῆς ἐργασίας του, μὲ ὅλα τῆς τὰ σύνεργα. Βλέπουμε πῶς γιὰ νὰ σκαρῶσῃ τὸ δρᾶμα του, μελέτησε μὲ τὴν ὑπομονὴ καὶ μὲ τὴν ἐπιμονὴ τοῦ μεγάλου ποιητῆ πού εἶναι καὶ μεγάλος πάντα δουλευτῆς, μὰ μὲ τὸ δικό του τρόπο, βιβλιοθηκῆς φιλολογικῶν καὶ γλωσσικῶν μνημείων, καὶ τυπωμένων καὶ χειρόγραφων. Αὐτὸς ἔβαλε χέρι στὰ τραχιὰ καὶ ἀπλοῖκὰ Μυστήρια καὶ Συναξάρια τῆς μεσαιωνικῆς ἐποχῆς, στὴν πρωτόγονη ποίηση ὀρισμένου καιροῦ τὰ χώνεψε, τὰ ἐπωφελήθηκε, τὰ ξεμεταλλεύθηκε, τὰ ξανάχουσε στὰ δικά του χρυσὰ καλούπια. «Ἐθεμελιωτῆς τόπων καὶ κουρσάρους αἰώνων», καθὼς κάπου λέει γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ Ροβέρτος Μπράουνιγγ. Ἐβαλε χέρι στὰ παλιὰ καὶ στὰ θαμμένα ἔργα, καθὼς πρωτῆτερ' ἄρχισε καὶ ἀκολούθησε τὸ δρόμο του βάζοντας χέρι σὲ κοντινὰ καὶ σὲ φημισμένα, καὶ σὲ μεγαλοεργήματα ἀκόμα, ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ Φλωμπέρ ἴσα μὲ κείνα τοῦ Νίτσε. Κανεὶς ἄλλος δὲ θὰ τολμοῦσε νὰ τὸ κάμῃ. Τόνε σκυλεδρίσανε γιὰ τοῦτο, μὲ κάποιαν ἐλαφρότητα ἢ ζήλια, χωρὶς νὰ ξέρουσαν ἢ χωρὶς νὰ θέλουσαν νὰ ἴδουσαν πῶς εἶναι καὶ τὰ δανείσματά του—ὄχι ἐνάντια μὲ κάποιον ἱστορικὸ νόμο—ἐκδήλωσαν κι αὐτὰ τῆς πρωτοτυπίας του. Κι ἀντὶ νὰ φανταζόμαστε κάπως ἀπλοῖκὰ πῶς βάλανε χέρι ἄλλοι, ὅποιοι, στὰ γαλλικὰ του κεφάλαια, τοῦ μυριοτάλαντου τεχνίτη, ὀρθότερο νὰ στοχαστοῦμε πῶς ἐκεῖνος μπορεῖ νὰ ἔβαλε στὸ χέρι τοὺς φίλους του (κ' ἐδῶ ἔχει πέρασῃ «ἡ γαλατικὴ ἀδρότης»), πειὸς ξέρει γιὰ ποιὲς λεπτομέρειες. Ὁ Μολιέρους χρησιμοποίησε τὴν ὑπηρετριά του. Κι ὁ Δανούντσιος νὰ μὴ χρησιμοποίησῃ τοὺς ὁμόφυλους καὶ τοὺς ὁμότιμους;

Ἄϊσως βλέπουμε τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου μὲ τὰ ἰδεόπαθα κ' ἐκστατικὰ μάτια τοῦ Καρλάιλ πού ἐκραζε πῶς «ἡ φύσις εἶναι ὑπερφυσικὴ», θὰ συμπεράνουμε πῶς ὅλα τοῦ κόσμου τούτου εἶναι θαύματα πού γίνονται καὶ ξαναγίνονται. Κατὰ μέρος ἀφίνοντας τὰ παραδείγματα σοφῶν ἢ ἐμπνευσμένων ἐργατῶν τοῦ στίχου καὶ τοῦ πεζοῦ λόγου ἀλλόφυλων πού μόνιμ' ἀποκαταστημένοι στὰ ξένα, προσοικειώθηκαν ἀλλόγλωσσο πολιτισμὸ καὶ κύριοι γινήσαν ἀγάλια ἀγάλια τῆς γλώσσας του, καθὼς εἶναι γιὰ τὴ γαλλικὴ γλώσσα, λ.χ. ὁ Ψυχάρης, ὁ Μωρέας, ὁ Viellé Griffin, ὁ Ἐπισκοπόπουλος, ἕνα μόνον γνώριζα ὡς τὰ τώρα ξένο ποιητῆ, πού ἔαφνισε μὲ τοὺς γαλλικοὺς του στίχους τοὺς κύκλους τῶν γάλλων ὁμότεχνων τὸν ἄγγλο μεγάλο λυρικό Swinburne. Μὰ τὸ θαῦμα ξανάγινε μὲ τὸ «Μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ», ἀσύγκριτα πλατὺ καὶ σημερινό. Τὴν ἐντύπωση ἀπὸ τὸ «μοναδικὸ φαινόμενον», καθὼς ἔχουν ὀνομάσει τὸν «Ἰταλὸ ποιητῆ» καὶ

αὐτοῦ τοῦ ἐπικριτῆς ἀκόμη, παράστησεν ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια, ἐγκάρδια καὶ χαριτωμένα, ὁ Πάσκολης, πού παραπάνου ἀνάφερα, ἔτσι: «Κάποτε μοῦ εἶπε ὁ Δανούντσιος:—Γράψ' ἕνα ἔργο κ' ἐγὼ θὰ σοῦ τὸ βάλω σὲ μουσικὴ.—Ἔσῃ; Ἔτῃ;—Κι αὐτὸς: Μὴν ξεφνίξῃσαι, μοῦ ἀποκρίθη. Τόση μουσικότητα αἰσθάνομαι μέσα στοὺς στίχους σου, πού μοῦ φαίνεται, καθὼς τοὺς διαβάζω, πῶς προβάλλει, νά! ἀπὸ μέσα τους ἡ μουσικὴ φράση!—Καὶ τίποτε ἄλλο. Ἔταν ἕνα χωρατό, πιθανώτατα, σκέρσο ἀπὸ τὰ τόσα τοῦ δυνατοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνήσυχου νοῦ. Καὶ ὅμως θὰ εἶταν ἱκανὸς νὰ γράψῃ ἕνα μουσικὸ ἀριστοεργήμα. Ἀπὸ αὐτὸν δεῖ, τί δήποτε προσμένω. Ἄν αὐριο μοῦ ποῦν: Ὁ Δανούντσιος σκάλισε κάποιον ἀγαλμα, ζωγράφισ' ἔξοχα μιά εἰκόνα, θὰ τὸ πιστέψω. Γιατὶ πιστεύω στὴν πολυεδροσύνη τῆς δυνατῆς καὶ τῆς ἀνώτερης μεγαλοφυίας του».

Ὅμως ἡ ἱστορία καὶ ἡ λογικὴ μᾶς σπρώχνουσε νὰ καταλάβουμε κάπως τὸ νόημα τῆς τέχνης τοῦ Δανούντσιου πῶς πολὺ ἀπὸ τὴ μεταφυσικὴ τῶν θαυμάτων. Ὁ Riccioto Canudo, τονίζοντας «τὴν ὑπέρτατη φραστικὴ καὶ πλαστικὴ δύναμη τοῦ ποιητῆ τούτου», δηλαδὴ sa faculté maitresse, καθὼς θὰ ἔλεγε ὁ Ταῖν, μᾶς βοηθᾷ στὸ ξεδιάλυμα τοῦ κόμπου, μὲ ὅλο του τὸ γόρδιο μπερδέμα.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

Τὸ μεγάλο γιαιλό,
τὸ γιαιλό τὸ χρυσό,
τὸ γιαιλό τὸν ρωτῶ:
Μὴν εἶδε τὴν ἀγάπη μου;

Τὸ γαλάζιο βουνό,
τὸ βουνό τὸ ψηλό,
τὸ βουνό τὸ ρωτῶ:
Μὴν εἶδε τὴν ἀγάπη μου;

Τὸ πλατὺ τὸ χωριό,
τὸ χωριό τὸ λευκό,
τὸ χωριό τὸ ρωτῶ:
Μὴν εἶδε τὴν ἀγάπη μου;

Σ' ἕναν τάφο κρυφό,
ταπεινό, σκοτεινό,
δίχως ἕναν ἀνθό,
κεῖ βρῆκα τὴν ἀγάπη μου.

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ